Мар'яна Калина
Львівський національний університет імені Івана Франка

Упередженість журналістів у висвітленні церковного життя в Україні

Матеріали на теми релігії рідко мають місце в українських світських мас-медіа. Про упередження щодо цієї теми пишуть такі українські дослідники, як Людмила Филипович, Анатолій Колодний, Віктор Єленський,Тарас Антошевський та Алла Бойко. Висвітлення релігійного життя в ЗМІ ще не достатньо досліджена тема в Україні.

Один з найвідоміших релігієзнавців сучасності Анатолій Колодій, який багато років досліджував матеріали на теми церкви і релігії в різних українських газетах та журналах, зазначає, що журналісти не вміють працювати з тематикою церковного життя України. Вони не хочуть заглиблюватись, досліджувати підґрунтя, причини тих чи інших подій християнського життя. Зазвичай, їх цікавить не духовність, християнські цінності, а скандали і сенсації, пов'язані із священнослужителями та прихожанами, тобто із всім тим, що є лише оболонкою, а не «душею» релігійного життя. Часто в ЗМІ можна знайти інформацію про священників, які вимагають чималі гроші за похорони, хрестини, які займаються політичною агітацією, які зловживають алкоголем чи розповідають чиюсь таємницю сповіді. Звичайно, це правдива інформація, але часто подана суб'єктивно. Українська преса, телебачення, радіо і нові медіа не подають збалансовану інформацію про релігію. Це є одним з головних виявів упередженості наших ЗМІ.

В медіа релігійна тематика подається неповно, фрагментарно, часто із смисловими викривленнями. Алла Бойко в своєму дослідженні вказує на типові помилки і упередження журналістів щодо релігії: це формування стереотипів, перенесення негативних рис певних церковнослужителів на всю релігію, твердження про вічні ворожнечі між конфесіями і однобоке висвітлення цих конфліктів, сатиричне зображення певних релігій в ЗМІ, підтримка і промоція одних та зневажливе ставлення до інших конфесій, звинувачення їх в катаклізмах, війнах чи тероризмі.

Дослідження показують, що про церкву в пресі, на радіо, телебаченні і Інтернеті згадають тільки на великі свята, під час конфесійних чвар та скандалів в релігійних організаціях. Як бачимо, журналісти шукають сенсації, щоб показати наскільки неідеальна церква. Зазначимо, що головною причиною цього є недостатня обізнаність даної теми. Таке ставлення до цією теми викликано тим, що журналісти часто не хочуть вникати в глибини і

особливості християнства чи інших релігій, а вказати на помилки, не розбираючись в їх причинах, набагато легше. І це є одним з головних упереджень щодо релігії в ЗМІ. Тому журналісти стають жертвами маніпуляції тих чи інших церковних організацій. Це спричинено тим, що вони зазвичай теж люди релігійні, адже такий український менталітет, і записують все, що почули від представника церкви. Мас-медіа часто не перевіряють інформацію надану релігійними організаціями, адже там часто є багато перебільшень, або навпаки, а також не балансують і не аналізують зібрану інформацію, таким чином сприяючи розвитку конфесійних конфліктів. Наприклад, вислови Владики РПЦ Кирила про те, що українці мають об'єднатись з росіянами і білорусами в одну церкву і державу та його візити і не піддавалися коментуванню компетентними людьми та аналізу. В церковних темах в українських ЗМІ не вистачає саме глибшого аналізу. Зауважимо, що Церква в нашого народу завжди займала чинне місце, завжди відігравала велику роль в консолідації нації та національних змаганнях за незалежність. Після 1991 року Церква в Україні почала відвойовувати втрачені позиції під час забуття в СРСР і зараз з кожним роком ми можемо спостерігати збільшення матеріалів про християнство у вітчизняних ЗМІ, що не може не радувати, проте прикро вражає низька якість цих статей.

Друга проблема – це конфесійні стереотипи та штампи, що вже цілі століття не полишають шпальти газет. Звернемо увагу на те, в якому руслі завжди пишуть про різні християнські конфесії, протестантів, зрештою про мусульман (варто лише згадати скандали навколо фільму «Невинність мусульман») та багатьох інших. Часто журналісти зневажливо називають одних терористами, іншими – сектантами. Так прихожан Православної Церкви Київського патріархату називають розкольниками чи філаретовцями, а УГКЦ – уніатами. Вони забувають, що з темою релігію потрібно бути дуже обережним, щоб не нашкодити. Тому в українських медіа практично всі матеріали на релігійну тематику можна назвати дискримінаційними по відношенню до послідовників різних віровчень. Як було уже зазначено, журналісти не подають дві збалансовані точки зору на конфесійні конфлікти, що автоматично робить матеріал необ'єктивним, адже він завідомо намагається сформувати думку читачів в одному напрямку, не дає реципієнтам можливості все обдумати і зважити, щоб сформувати власне ставлення до цього.

Зазначимо, що всі стереотипи і упередження в ЗМІ щодо релігійного життя головним чином спричинено тим, що журналісти не мають відповідних знань і жаги до пізнання особливостей духовного життя України. В США давно вже признали релігію в ЗМІ «білою плямою», про що свідчить однойменна

книга та об'явили війну релігійному невігластву. В статті «Біла пляма в журналістиці» Майкл Дж. Герсон описує роль релігії в історії США і людства загалом через матеріали ЗМІ. Він також вказує на те, що мас-медіа втрачають, коли не враховують релігійного аспекту в світових подіях. Так, якщо журналіст не приділяє уваги релігійній тематиці - він автоматично залишається без головного джерела історії своєї і інших держав, він не може побачити світові тенденції в розвитку історії, також він позбавляється глибоких і відомих моральних і філософських поглядів і переконань. Метою статті Майкла Дж. Герсона було показати, що журналіст повинен висвітлювати і розумітись в усіх аспектах життя, а релігія відіграє значну роль в цьому.

Вважаємо за потрібно зробити аналогічний крок українським журналістам для того, щоб навчитися адекватно працювати з релігійною темою, адже це важлива сфера людського життя, яка потребує висвітлення на рівні з політикою і економікою. Упередження українських ЗМІ в темах релігійного життя України спричинена перш за все непоінформованістю, а також релігійними стереотипами, що є причиною необ'єктивних, а отже неякісних журналістських матеріалів.

Використана література :

1. Бойко А. А. Характер висвітлення етнорелігійної проблематики у мас-медіа України// Інститут журналістики.
2. Филипович Л.О. Стереотипи в релігійній сфері: різноманітність змістів і одноманітність форм//Університетські наукові записки.- 2009. - №3(№1).- с. 419-423.
3. Герсон М. Дж. Біла пляма в журналістиці. Передмова до книги «Біла пляма»: Blind spot: when journalists don't get religion / edited by Paul Marshall, Lela Gilbert, Roberta Green Ahmanson. - New York: Oxford University Press, 2009. - 220 p.
4. Меттінглі Т. Влучити в ціль. Розділ із книги «Біла пляма». Перекладено з англійської асоціацією «Новомедіа», 2009 р. Blind spot: when journalists don't get religion / edited by Paul Marshall, Lela Gilbert, Roberta Green Ahmanson. – New York: Oxford University Press, 2009. – 220 p.